
SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie z Międzynarodowego Kongresu Mediewistycznego w Leeds

Relacja „swój” – „obcy (inny, odmienny)” jest tak stara jak sama ludzkość. Odkąd tylko człowiek zaczął tworzyć wspólnoty społeczne, autoidentyfikacja siebie w opozycji do „obcego” w poważnym stopniu kształtowała relacje międzyludzkie. We współczesnym zglobalizowanym świecie, w którym mamy możliwość łatwego podróżowania do najdalszych zakątków planety, a jednocześnie żyjemy w coraz bardziej wielokulturowych społeczeństwach, zagadnienie „obcości” zalicza się do najszerzej dyskutowanych. Ostatnie wydarzenia polityczne – kryzys migracyjny, wzrost znaczenia prawicowych, nacelowanych narodowo, światopoglądów, bieżące konflikty – jeszcze mocniej stymulują tę dyskusję. Swój głos postanowili dodać organizatorzy corocznego Międzynarodowego Kongresu Mediewistycznego w Leeds (International Medieval Congress) proponując jako tegoroczny wątek przewodni rozważań „odmienność, inność” („otherness”) w epoce średniowiecza i badaniach nad nią.

W kongresie, który odbył się już po raz dwudziesty czwarty, tym razem w dniach 3–6 lipca 2017 roku, wzięło udział 2 444 badaczy z 56 krajów¹. Reprezentowali oni niemal każdy aspekt badań nad epoką szeroko rozumianych wieków średnich (od około 300 do około 1500 roku). Dyskusja naukowa odbywała się w ramach przemówień programowych, okrągłych stołów, warsztatów oraz sesji. Otwierające kongres wystąpienia wygłosili Nicholas P. Jaspert z Uniwersytetu Ruprechta i Karola w Heidelbergu („The Mediterranean Other and the Other Mediterranean: Perspective of Alterity in the Middle Ages”) oraz Eduardo Manzano Moreno z hiszpańskiej Krajowej Rady ds. Badań (CSIC) w Madrycie („Drawing Boundaries: Inclusion and Exclusion in Medieval Is-

¹ Wszystkie dane liczbowe przytaczam na podstawie materiałów dostarczonych przez organizatorów.

lamic Societies”). Pewne elementy ich wystąpień wzbudziły niemałe kontrowersje. Kolejny wykład wygłosiła Felicitas Schmieder z Uniwersytetu w Hadze („The Other Part of the World for Late Medieval Latin Christendom”). Nieco inne kwestie przybliżało czwarte wystąpienie programowe, w którym Sylvia Huot, z Uniwersytetu w Cambridge, omówiła zagadnienia „inności” seksualnej w kontekście badań literackich („Other Sexualities – The «Natural» and the «Unnatural» in Medieval French Ovidian Narratives”). Wątek przewodni kongresu był również przedmiotem refleksji podsumowującego okrągłego stołu, podczas którego badacze próbowali odpowiedzieć na pytanie, jak można zdefiniować „odmienność” w kontekście studiów nad średniowieczem („The Medieval Concept of Otherness”)? Prace w ramach okrągłych stołów oraz warsztaty stymulowały dyskusje nad wieloma różnorodnymi zagadnieniami. Rozważania nad wykorzystaniem nowoczesnych technologii w badaniach pokazywały, jak wielką szansę daje digitalizacja materiału źródłowego („Digital Skin: Sensory Experiences of Digital Manuscripts”) oraz jak wielkie profity dla humanistyki może przynieść jej wykorzystanie („Using the New Schoenberg Database of Manuscripts: a Workshop on Provenance Research in an Open-Access, Crowd-Sourced World”). Nie brakowało też debat związanych z bieżącymi prądami naukowymi, takimi jak *gender studies* („The otherness of Women”) oraz studia postkolonialne („Decolonize Medieval Studies”) – w tym przypadku były one szczególnie gwałtowne i momentami zdecydowanie wykraczały poza wieki średnie. W ten nurt wpisywała się również dyskusja na temat płci i dyskryminacji w przestrzeni naukowej („Gender and harassment in Academic Spaces”). Inne okrągłe stoły, choć rozmowom przy nich nie brakowało pasji, ściślej trzymały się nakreślonych ram czasowych epoki średniowiecza. Godnym uwagi był ten, przy którym rozważano różne aspekty średniowiecznych zmagających wojennych („Grappling with the Nature of Medieval War: Sources, Continuities, and Organisation”). Asumpt do tego dało wydanie publikacji na ten temat *Warfare in Medieval Europe c. 400 – c. 1453*, w której dwóch znakomitych badaczy – Bernard S. Bachrach oraz jego syn David Bachrach – przedstawiło zgoła nietradycyjne poglądy na temat ewolucji średniowiecznej sztuki wojennej.

Zasadnicza, wieloaspektowa dyskusja naukowa odbywała się jednak każdego dnia kongresu. Łącznie odbyło się sześćset dwadzieścia siedem sesji naukowych, które zawierały w sumie tysiąc dziewięćset trzydzieści dziewięć wystąpień. Każda z nich trwała półtorej godziny i składała się z trzech lub czterech wystąpień oraz dyskusji na temat omawianych kwestii. Prelegentów dobierano do sesji tematycznie, a je same uporządkowano według określonych wątków, których było kilkanaście. „Otherness” oraz zagadnienia z nią związane skupiono w dziewiętnastu grupach tematycznych (np. „Otherness 10: Legal Aspects”, „Otherness 13: Otherness within Christianity – The Church”). Inne aspekty

studiów średniowiecznych uszeregowano albo czasowo (np. „Late Antique and Early Medieval Studies”), albo rzeczowo (np. „Anglo-Saxon Studies”, „Material Culture”). Niektóre wątki reprezentowała mnogość sesji (np. „Monasticism and Religious Life” bądź „Gender Studies/Women’s Studies”), a inne niewielka liczba (np. „Latin Writing”, „Drama”). Na osobną wzmiankę zasługują sesje metodologiczne (np. znakomita sesja pt. „Let’s Do Theory: Intersectionality and Othering in the Middle Ages”), podczas których zarówno prelegenci, jak i uczestnicy późniejszej dyskusji poszukiwali nowych metod badawczych oraz sposobów jeszcze szerszego wykorzystania materiału źródłowego. Krótka charakterystyka pokazuje, jak różnorodne rozważania naukowe prowadzono. Wielkim osiągnięciem organizatorów było to, że każdy aspekt badań nad epoką miał szansę odnaleźć na kongresie swoje miejsce – choć oczywiście można dyskutować nad skalą obecności poszczególnych z zagadnień.

Międzynarodowy Kongres Mediewistyczny obok szeregu okazji do prowadzenia ożywionej dyskusji naukowej dla badaczy z całego świata obfitował również w inne atrakcje. Wśród nich warto wymienić Targi Książki, na których najważniejsze światowe wydawnictwa naukowe prezentowały swoje oferty. Chętni mogli nabyć wiele publikacji po okazjnych cenach. Uzupełnieniem dla tej imprezy były Targi Antykwaryczne. Organizatorzy zadbali również o inne atrakcje, takie jak wycieczki fakultatywne oraz warsztaty sztuk średniowiecznych np. muzyki, tańca, fechtunku czy kaligrafii. Ostatniego dnia Kongresu odbyła się cykliczna impreza „Making Leeds Medieval”, na której prezentowano pokazy walki, wystawę sokolnictwa, rękodzieło, a także umożliwiono spróbowanie potraw, które sporządzono według średniowiecznych receptur. Wszystko to miało służyć budowaniu nowych relacji naukowych oraz towarzyskich pomiędzy badaczami z całego świata – aspektu tego, podczas tak wielkich wydarzeń naukowych, nie wolno lekceważyć. Kulminacyjnym punktem tej aktywności były tańce, które odbyły się w środowiu wieczór i zgromadziły niezwykle liczne grono naukowców. Z pewnością podczas ich trwania, nikt nie mógł poczuć się „obco”.

Podczas Kongresu zauważalna była również obecność polskich badaczy – zarówno tych, którzy reprezentowali uniwersytety z nad Wisły, jak i tych, których coraz liczniejsza grupa prowadzi badania na uniwersytetach całego świata. Poziom merytoryczny ich wystąpień oraz aktywny udział w dyskusji wyraźnie pokazywał, że nauka polska – przynajmniej w zakresie badań nad średniowieczem – zachowuje ścisły kontakt z nauką światową. Wyraźnie pomagają w tym środki przyznawane przez polskie (np. grant NCN na projekt „Egipski bazar. Studium sieci handlowych w Egipcie od I w. p.n.e. do VII w. n.e.”, który prowadzi dr Dorota Dzierzbicka) oraz europejskie instytucje grantowe (np. grant ERC na projekt „The Cult of Saints: a christendom-wide study of its origins, spread

and development”, który prowadzi Bryan Ward-Perkins, a członkami zespołu są badacze Uniwersytetu Warszawskiego). Wystąpienia dotyczące realizowanych, przytoczonych powyżej, zadań badawczych były naprawdę imponujące.

Warto podkreślić, że Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego był również reprezentowany na kongresie zarówno podczas wielu dyskusji sesyjnych, jak i wystąpień. Dorota Żurek z Katedry Historii Średnio-wiecznej brała udział w sesji omawiającej triumfalne wjazdy władców do miast oraz towarzyszący im ceremoniał („Unity in Diversity: Performing Otherness in Medieval Central European Festive Entries”). W swoim wystąpieniu („Manifestation of Splendour and Power: Solemn Royal Entries into Late Medieval Cracow”) omawiała kwestie dotyczące uroczystych wjazdów królewskich do Krakowa w okresie późnego średniowiecza. Przedstawiała ceremoniał, który towarzyszył temu wydarzeniu, prezentowała drogi procesji królewskiej oraz analizowała wpływ tych wydarzeń na szeroko rozumiane miasto i jego mieszkańców. Wystąpienie spotkało się z życzliwym przyjęciem oraz wywołało interesującą dyskusję. Z kolei piszący te słowa Adrian Szopa z Katedry Historii Starożytnej, na jednej z pierwszych sesji Kongresu („Foreign Elites in Foreign Lands”), przedstawił rozważania dotyczące elit barbarzyńskich w V wieku we wschodniej części Cesarstwa Rzymskiego („The Barbarian Elite at the Court of Constantinople in the 5th century”). W żywej dyskusji, którą zręcznie moderował znakomity badacz, Ian N. Wood z Uniwersytetu w Leeds, szczególnie duże emocje wzbudziły próby zdefiniowania „barbarzyńcy” oraz „barbarzyńskości” w omawianym okresie.

Tegoroczny Międzynarodowy Kongres Mediewistyczny w Leeds był wydarzeniem o doniosłym znaczeniu naukowym. Jestem przekonany, że dla każdego biorącego w nim udział badacza była to znakomita okazja do przedstawienia i zweryfikowania swoich wniosków oraz intuicji naukowych, a także nawiązania cennych relacji zawodowych. Różnorodność sesji pozwalała na poszerzenie horyzontów badawczych zarówno poprzez dostrzeżenie nowych, zachęcających do eksploracji zagadnień, jak i pogłębienie studiów w zakresie tych już analizowanych. Przyszłoroczny dwudziesty piąty Kongres, którego wątkiem przewodnim będzie „Pamięć” („Memory”) zapowiada się niemniej interesująco.

*Adrian Szopa**

* Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, e-mail: aszopa@up.krakow.pl